

2. Лісецька І. С. Роль студентського наукового гуртка у підготовці майбутніх висококваліфікованих спеціалістів. Сучасна педіатрія. Україна. 2020. № 2 (106). С. 104–107. DOI 10.15574/SP.2020.106.104. URL: <https://med-expert.com.ua/journals/wp-content/uploads/2020/05/19.pdf>.

3. Луцак І. Студентські наукові гуртки як активна складова формування фахових компетентностей здобувачів освіти. Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). 2023. № 4 (22). С. 72–84.

4. Трефаненко І. В., Хухліна О. С. Студентський науковий гурток як вид науково-дослідної роботи студентів. Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник української медичної стоматологічної академії. 2017. Т. 17. Вип. 1 (57). С. 78–281.

Костицький Михайло Васильович,
головний науковий співробітник ІПНПЕ
НАН України, доктор юридичних наук,
професор, дійсний член (академік) НАПр
України, почесний академік НАПН
України, заслужений юрист України,
заслужений професор Національної
академії внутрішніх справ

МОВНІ ПИТАННЯ ЯК «ПРИЧИНИ» РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

1. Мова є природнім феноменом, який проявляється у кожній сформованій нації та є свідченням її (нації) достатнього цивілізаційного розвитку. Українська мова як мова давньоруських племен та вид слов'янських мов сформувалася не менше, як кілька тисяч років тому. Вона належить до т. зв. групи індоєвропейських мов та є найближчою до санскриту – мови давніх аріїв, які кількома хвилями колонізували теперішні землі Індії та Ірану починаючи з третього тисячоліття д. н. е.

Українська (руська) мова була мовою низки племен в Європі та стала державною мовою давньоруської держави.

Московська мова (т. зв. російська мова) виникла як синтез церковнослов'янської (за основу була взята Кирилом і Мефодієм староболгарська мова), татарських, угро-фінських та руської мови в ординський та післяординський період (XIII – XV ст.).

Московський цар Петро 1 не лише присвоїв своїй державі назву «Росія», яка їй не належала, але й був першим з тих, хто започаткував утиски і обмеження руської (української) мови. Продовжила цю політику Катерина II, Олександр II, а пізніше і більшовицька влада (особливо сумнозвісними є Валуєвський циркуляр та Емський указ).

Більшовики щоб втриматися при владі проголосили суверенітет націй, пізніше політику коренізації і дали вирости національним елітам, а потім їх фізично знищували. В Україні цей процес називався «українізація». З самих глибин українського народу піднялися і вирости тисячі інтелектуалів, митців, художників, письменників, інженерів, конструкторів, управлінців.

Партійні директиви вимагали від росіян та представників інших націй, які займали керівні місця, вивчити і використовувати українську мову. Більшовицька «еліта» відповіла на це тотальним саботажем. Правда, вже в кінці 20-х рр. почалися судові процеси над українською інтелігенцією по сфабрикованих чекістських «справах». Деяке «пом'якшення» такої лінії наступило підчас Другої світової війни та підчас «хрущовської відлиги».

У кінці 50-х, особливо у 60-х рр. почалося тотальне пригнічення української мови і культури, жорстка русифікація, закриття українських шкіл, культурологічних закладів, директивний перехід на російську мову вищих та середніх спеціалізованих навчальних закладів, науково-дослідних установ, державних і партійних органів.

Продовжилася антиукраїнська, фактично колоніальна політика, коли на післявоєнні відбудовані чи нові об'єкти тисячами завозились етнічні росіяни, а на навіть на некваліфіковані роботи етнічні українці не приймалися (Добровірська ТЕС, Червоноградські шахти та ін.).

2. Революційний, пасіонарний спалах у відродженні національної свідомості, який стався в кінці 80-х - початку 90-х рр. був пов'язаний із відродженням української мови. Виникло і стало масовим Товариство української мови ім. Тараса Шевченка, навчальні заклади переходили на українську мову викладання, нею почали користуватися в культурно-просвітних, державних установах. Важливою віхою у відновленні української мови було закріплення в новітній українській Конституції (1996 р.) у ст. 10 положення про державний статус української мови. Наступним важливим кроком у відновленні української мови було рішення в грудні 1999 р. Конституційного Суду України, згідно з яким всі державні структури мають використовувати українську мову. Останнім важливим кроком в цьому напрямку було прийняття в 2019 р. Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

3. Мова є атрибутом самостійності нації. Тому офіційні дії в Україні спрямовані на відродження та утвердження української мови викликали агресивну реакцію у московських очільників. Зрозуміло, що з відродженням мови відродиться самосвідомість нації, бачення її історії, культури та розвитку. Були віднайдені в архівах фальшиві ідеї про «триєдність російського народу», «братню колиску трьох народів (російського, українського, білоруського)», спекулятивно придумане «російськомовне населення». Московські правителі, включно з першими особами держави ставили під сумнів легітимність української держави, наявність української мови як такої. І це при тому, що в 1993 р. між Україною і РФ був укладений Договір про дружбу, співробітництво і партнерство. У 2019 р. українська Конституція

була доповнена (у Преамбулі) положенням про європейську та євроатлантичну орієнтацію розвитку України.

Попри анексію Криму, організацію сепаратизму на Донеччині, прагнення московських представників на т. зв. Мінських переговорах нав'язати Україні двомовність (українська і російська мова як державні), федералізм, особливий політичний і економічний статус Донбасу, «нейтралітет», на мій погляд це були лише відволікаючі моменти. Змиритися з втратою України Російська імперія ніяк не може. Напевно був правим Збігнєв Бжезінський, який вказував, що без України Російської імперії не буде. Тому «гаряча» війна Московії против України була неминуча. Одним із жупелів як *casus belli* (приводів до війни) було надумане переслідування в Україні російської мови.

Напевно, шовіністичному «старшому братові» ніяк не хочеться згодитися зі статусом «національної меншини» та «некорінного народу», з викладанням у школах і вишах українською мовою, у використанні її тотально у всіх сферах політичного, суспільного, культурного і громадського життя. Хоча не заборонено використання в навчальному процесі (додатково) російської та інших мов національних меншин.

В Україні не було випадків обмеження прав етнічних росіян чи навіть т. зв. «російськомовних» на мовній основі. Із республік Середньої Азії, Кавказу росіяни були витіснені (а часом вигнані). В Прибалтійських державах до таких людей поставлена імперативна вимога – вивчити національну Конституцію і національну мову. Чому є майже тотальний опір. В Україні такого не було. І, напевно, якщо б не мовний привід до війни, то був би надуманий інший. З допомогою демократичних держав Європи та світу Україна три з половиною роки протистоїть агресору. Видається, що фальшивий, надуманий привід до війни проти України зробив українську мову ще і засобом опору та самовизначення, згуртував український народ,

дистанціонував нас від агресора та підтвердив нашу українську ідентичність.

Котляренко Світлана Василівна,

доцент кафедри методики викладання української мови та літератури Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат філологічних наук, доцент

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ЗВО

Інтелектуальні системи вивчення мов, що ґрунтуються на штучному інтелекті – це машини, здатні імітувати людське мислення й здатність навчатися. Такі системи можуть приймати форму чат-ботів, розпізнавання голосу або технологій обробки природної мови (NLP). Вони дають змогу створити більш природне й інтерактивне середовище навчання: здобувачі можуть практикувати мовні навички в діалогах, отримувати миттєвий фідбек щодо граматики, словникового запасу, вимови та інтонації. Завдяки адаптивним алгоритмам навчання матеріали з мови підлаштовуються під індивідуальну успішність та темп здобувача, що покращує ефективність та мотивацію. У результаті навчання зі ШІ стає більш гнучким, інтерактивним і орієнтованим на особисті потреби здобувача та освіти. Термін «штучний інтелект» уперше був запропонований Джоном Маккарті під час семінару в Дартмутському коледжі у 1956 році. Саме ця подія вважається офіційним початком становлення штучного інтелекту як окремої наукової галузі. По суті, штучний інтелект (ШІ) — це напрям комп'ютерних наук, що займається розробкою систем, здатних відтворювати розумову діяльність